פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת. הֵיא כָּחֲלָה לוֹ עֵינֶיהָ, לְפִיכָךְ עֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת – שבזמן ששותה את המים פניה מוריקות ועיניה בולטות. **הֵיא קָלְעָה לוֹ אֶת שַׂעֲרָהּ** – שקלעה את שערה בעבור הבועל בשביל להתנאות בפניו, **לְפִיכָךְ כֹּהֵן סוֹתֵר** – פורע **אֶת שַׂעֲרָהּ. הֵיא הֶרְאָתָה לוֹ בְּאֶצְבַּע** – לרמוז לו שיבוא אליה, **לְפִיכָךְ צִיפּוֹרְנֶיהָ נוֹשְׁרוֹת. הֵיא חָגְרָה לוֹ בְּצִילְצוּל** – חגורה נאה, **לְפִיכָךְ כֹּהֵן מֵבִיא חֶבֶל הַמְּצָרֵי וְקוֹשֵׁר לָהּ לְמַעֲלָה מִדֶּדֶיהָ. הֵיא פָּשְׁטָה לוֹ אֶת יְרֵיכָהּ** למעשה העבירה, **לְפִיכָךְ יֶרֶכָהּ נוֹפֶלֶת. הֵיא קִיבְּלַתּוּ עַל כְּרֵיסָהּ** במעשה העבירה, **לְפִיכָךְ בִּטְנָהּ צָבָה** – מתנפחת, כמו שכתוב "וצבתה בטנה ונפלה ירכה". **הֵיא הֶאֱכִילַתּוּ מַעֲדַנֵּי עוֹלָם** בשביל לפתותו לעבירה, **לְפִיכָךְ קָרְבָּנָהּ מַאֲכַל בְּהֵמָה** – שעורים. **הֵיא הִשְׁקַתְהוּ יֵין מְשׁוּבָּח בְּכוֹסוֹת מְשׁוּבָּחִים, לְפִיכָךְ כֹּהֵן מַשְׁקֶה אוֹתָהּ מַיִם הַמָּרִים בְּמִקְדָּה שֶׁל חֶרֶשׂ** – בכלי חרס. **הֵיא עָשְׂתָה** את מעשה העבירה **בַּסֵּתֶר**, כנגד זה ה' שהוא **'שֵׁב בַּסֵּתֶר עֶלְיוֹן' שָׁם בָּהּ פָּנִים** – מתפנה כדי להיפרע ממנה, כמו **שֶׁנֶּאֱמַר "וְעֵין נֹאַף שָׁמְרָה נֶשֶׁף לֵאמֹר לֹא תְשׁוּרֵנִי עָיִן וְגוֹ'** וסתר פנים ישים" – שהנואף מצפה לחשכת הלילה לעבור את העבירה בסתר, וה' שהוא יושב בסתר ישים פניו להיפרע ממנו. **דָּבָר אַחֵר** – פירוש אחר איך מתקיים המדה כנגד מדה על כך שעשתה הסוטה את מעשה העבירה בסתר, **הֵיא עָשְׂתָה בַּסֵּתֶר**, כנגד זה **הַמָּקוֹם פִּירְסָמָהּ בְּגָלוּי** – שנתן בלב בעלה לקנאות לה ובכך מתפרסמים מעשיה, וכמו **שֶׁנֶּאֱמַר "תִּכְסֶה שְׁנָאָה בְּמִשָּׂאוֹן תִּגָּלֶה רָעָתוֹ בְּקָהָל (וְגוֹ')"** – המכסה ומסתיר את מעשיו השנואים לה' על ידי שעושה אותם בחשך ומסתור, סופו שמגלה ה' את מעשיו הרעים לרבים.

הברייתא למדה מפסוקים שבמדה שאדם מודד מודדים לו. שואלת הגמרא, **וּמֵאַחַר דְּנַפְקָא לַיהּ מֵ'אַחַת לְאַחַת חֶשְׁבּוֹן'** – שכבר למדנו מפסוק זה שמצטרפים החטאים לחשבון בשביל להיפרע, אם כן הפסוק **'בִּי כָּל מְאוֹן מֵאֵן בְּרַעַשׁ' לָמָּה לִי** – בשביל מה נכתב, הרי אין בו צורך ללמד על עברות קטנות. משיבה הגמרא, **לְכִמְדָּה** – מפסוק זה לומדים שגם על חטאים קטנים נענשים במדה כנגד מדה, שהענוש יהיה כעין החטא. ממשיכה הגמרא להקשות, **וּמֵאַחַר דְּנַפְקָא לַיהּ מִ'בִּי כָּל מְאוֹן מֵאֵן בְּרַעַשׁ'** שמענישים במדה כנגד מדה, אם כן **'בְּמַאֲכָלָהּ בְּשַׁלְחָה תְּרִיבֶנָּה' לָמָּה לִי** – בשביל מה נכתב, הרי אין בו צורך למדה כנגד מדה כפי שדרשה ממנו הברייתא בתחילה. משיבה הגמרא, פסוק זה הוצרך לדרוש **לְכִדְרַב חִינָּנָא בַּר פָּפָּא**, **דְּאָמַר רַבִּי חִינָּנָא בַּר פָּפָּא אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הָאָדָם הָאָמוּרוֹת** – אינו מעניש אומה **עַד שֶׁעַת שִׁילּוּחָהּ** – עד שמגיעה השעה שמאבדה לגמרי מהעולם, **שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּמַאֲכָלָהּ בְּשַׁלְחָה תְּרִיבֶנָּה וְגוֹ'** – שמעניש אותם ה' על כל העברות בשעה שמשלח אותם לאבדון.

מקשה הגמרא, **אִינִי** – איך ניתן לומר כך, שרק בזמן שה' מאבדם מהעולם הוא מעניש אותם, **וְהָאָמַר רָבָא שְׁלֹשָׁה כּוֹסוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִצְרַיִם** – בחלומו של שר המשקים, **לָמָּה** – על מה רומזים. כוס יסורים **אַחַת, שֶׁשָּׁתַת** – ששתתה מצרים **בִּימֵי מֹשֶׁה** – עשרת המכות וקריעת ים סוף בזמן שיצאו ישראל ממצרים. **וְאַחַת, שֶׁשָּׁתַת בִּימֵי פַּרְעֹה נְכֹה** – שהכה נבוכדנאצר מלך בבל את מצרים. **וְאַחַת, שֶׁעֲתִידָה לִשְׁתּוֹת עִם חַבְרוֹתֶיהָ** – בימות המשיח. ונמצא, שהענישם הקדוש ברוך הוא אף שלא נאבדו מן העולם, וקשה על רבי חנינא בר פפא. **וְכִי תֵּימָא** – ואם תאמר לתרץ, **שְׁהָנָךְ אָזְדוּ** – האומה המצרית שהייתה בזמן משה נכחדה לגמרי, **וְהָנֵי אַחֲרִינֵי נִינְהוּ** – והמכות השניות שניתנו, הם על אומות אחרות שהתיישבו אחר כך במצרים. דוחה הגמרא, **וְהָתַנְיָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִנַּיִן גֵּר הַמִּצְרִי הָיָה לִי חָבֵר** – היה לי חבר ומנימין שמו שהיה גר מצרי, והוא **מִתַּלְמִידֵי רַבִּי עֲקִיבָא, וכך אָמַר מִנַּיִמִין גֵּר הַמִּצְרִי** על עצמו, **אֲנִי מִצְּרֵי רִאשׁוֹן** – מצרי שהתגייר, **וְנִשְׁאֲתִי מִצְּרִית רִאשׁוֹנָה** – גיורת מצרית, **אַשִּׁיא לִבְנִי מִצְּרִית שְׁנִיָּה** – מצרית בת גרים, **כְּדֵי שֶׁיִּהְא בֶּן בְּנִי מוּתָּר לָבֹא בַּקָּהָל** – כדי שבני יהיה דור שלישי ומותר להינשא לכשרה. ומכך שמנימין היה מצרי האסור לבא בקהל, מוכח שהאומה המצרית עדיין קיימת בעולם, ולא נכחדה לגמרי כשהכה אותם ה'. **אֶלָּא** מסיקה הגמרא מכח הקושיא, **אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר** – אם נאמרו הדברים, כך נאמרו, **אָמַר רַבִּי חִינָּנָא בַּר פָּפָּא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הַמֶּלֶךְ** של האומה, **עַד שָׁעַת שִׁילּוּחָהּ** – שנפסקת מלכותו, **שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּמַאֲכָלָהּ בְּשַׁלְחָה תְּרִיבֶנָּה וְגוֹ'** ונדרש על מלך.

אֲמֵימַר מַתְנֵי לְהָא דְּרַב חִינָּנָא בַּר פָּפָּא אָהָא – אמימר למד את דברי רבי חנינא בר פפא כפי שהבינה הגמרא בתחילה, ומהפסוק שלהלן, **מַאי דִּכְתִיב** – מה כוונת הכתוב **"כִּי אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם"**, ודרש רבי חנינא בר פפא כך, **'אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי' לֹא הֵבֵיתִי לְאוּמָּה וְשָׁנִיתִי לָהּ** – שלא הכיתי אומה מאומות העולם וחזרתי שוב להכותה, אלא בשעה שאני מכה אותם אני מאבדם. ואילו **'וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם'** – את עם ישראל אני מכה ולא משמיד, **וְהֵיינוּ דִּכְתִיב 'חִצֵּי אַכְלֶה בָּם'** – בישראל, **שִׁחְצֵי כָלִין** – מכותי כלות, אבל **וְהֵן אֵינָן כָּלִין.**

אָמַר רַב הַמְנוּנָא, אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִפְרָע מִן הָאָדָם – להענישו על חטאיו, **עַד שֶׁתִּתְמַלֵּא חֲמָתוֹ** – שירבו עוונותיו, **שֶׁנֶּאֱמַר 'כְּמַלְאוֹת סַפְקוֹ יֵצֶר לוֹ וְגוֹ'** – כאשר התמלאו רצונותיו ותאותיו, 'יצר לו' – יבואו עליו הצרות והעונשים.

דָּרַשׁ רַבִּי חִינָּנָא בַּר פָּפָּא, מַאי דִּכְתִיב "רָנְנוּ צַדִּיקִים בַּה' לַיְשָׁרִים נָאוָה תְהִלָּה", אַל תִּקְרֵי נָאוָה תְּהִלָּה, אֶלָּא נָוֶה תְּהִלָּה – ומתפרש הפסוק כך, רננו צדיקים במה שעשה להם ה', שרק ישרים יהללוהו בנוה בתים שהם בנו. ומי הם הצדיקים, **זֶה מֹשֶׁה וְדָוִד שֶׁלֹּא שָׁלְטוּ שׂוֹנְאֵיהֶם בְּמַעֲשֵׂיהֶם, דָּוִד דִּכְתִיב 'טִבְעוּ בָאָרֶץ שַׁעֲרֵיהֶ'** – שבנה שערי ירושלים, **מֹשֶׁה, דְּאָמַר מַר, מִשֶּׁנִּבְנָה מִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן נִגְנְזוּ אֹהֶל מוֹעֵד קְרָשָׁיו וּבְרִיחָיו וַעֲמוּדָיו וַאֲדָנָיו** – ולא יכלו האויבים לקחת את המשכן שבנה משה ולהתהלל בו. שואלת הגמרא, **הֵיכָא** – היכן נגנז אוהל מועד. ומשיבה, **אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר אֲבִימִי, תַּחַת מְחִילוֹת שֶׁל הֵיכָל** בית המקדש.

תָּנוּ רַבָּנָן, סוֹטָה נָתְנָה עֵינֶיהָ בְּמִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לָהּ – שנבעלה למי שאסור עליה באיסור אשת איש, סופה, **שֶׁמָּה שֶׁבִּיקְּשָׁה לֹא נִיתַּן לָהּ** – שאסורה על הבועל לעולם. **וּמָה שֶׁבִּידָּהּ נִטְלוּהוּ מִמֶּנָּה** – ואף נאשרה לבעלה שהייתה מותרת לו. ללמדך **שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן עֵינָיו בְּמָה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, מָה שֶׁמְּבַקֵּשׁ אֵין נוֹתְנִין לוֹ וּמָה שֶׁבִּידּוֹ נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ.**

וְכֵן מְצִינוּ בְּנָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי – הנחש הקדמון שנברא בבריאת העולם,
שֶׁנֶּאֱמַר עֵינֵינוּ בְּמַה שֶּׁאֵינוּ רָאוּי לוֹ – בחוה, ובא עליה. מַה שֶּׁבִּיקֵּשׁ
לֹא נָתְנוּ לוֹ – שאסור בה, וּמַה שֶּׁבִּידּוֹ – שהיה בקומה זקופה,
וכדלהלן, נִטְלוּהוּ מִמֶּנּוּ. אֲמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אֲנִי אָמַרְתִּי
שהנחש יִהְא מָלֵךְ עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְעָכְשָׁיו – עונשו שֶׁאֲרוּר
הוּא מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה. אֲנִי אָמַרְתִּי יְהֵלֵךְ בְּקוֹמָה
זְקוּפָה, עַכְשָׁיו, 'עַל גְּחוֹנְךָ יֵלֵךְ'. אֲנִי אָמַרְתִּי יְהֵא מַאֲכָלוֹ מַאֲכַל
אָדָם, עַכְשָׁיו, 'עָפָר תֹּאכַל'. הוּא אָמַר אֶחֱרוֹג אֶת אָדָם וְאֶשָּׂא אֶת
חַוָּה – הנחש חשב להרוג את האדם על ידי שיאכילו מעץ הדעת,
ועל ידי כך יוכל לישא את חוה, עַכְשָׁיו, 'אֵיבָה אָשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין
הָאִשָּׁה וּבֵין זַרְעֲךָ וּבֵין זַרְעָהּ' – לא רק שלא תהיה אהבה בינו לבין
האשה, אלא אף תהיה איבה ביניהם.
וְכֵן מְצִינוּ בְּקַיִן – שנתן עיניו בתאומה הנוספת שנולדה עם הבל,
וְקָרַח – בכהונה של אהרון, וסופו שנבלע באדמה. וּבִלְעָם – בכסף
של בלק, וסופו שנהרג כשהלך ליטול את הכסף. וְדוֹאֵג – שקינא
בדוד, וַאֲחִיתוֹפֶל – במלוכה, ומתו בקיצור ימים. וְגֵחֲזִי – בממון נעמן,
ונצטרע. וַאֲבְשָׁלוֹם – במלוכה, ונהרג. וַאֲדוֹנִיָּהוּ – באבישג, ונהרג.
וְעֻזִּיָּהוּ – בכהונה גדולה, ונצטרע והפסיד גם את המלוכה. וְהָמָן.
שכל אלו שָׁנָתְנוּ עֵינֵיהֶם בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ רָאוּי לָהֶם, מַה שֶּׁבִּיקְּשׁוּ לֹא
נִיתַּן לָהֶם, וּמַה שֶּׁבִּידָם נִטְלוּהוּ מֵהֶם.
שנינו במשנה, בְּיֶרֶךְ הִתְחִילָה בַּעֲבֵירָה וְכוּ' לפיכך תלקה הירך
תחילה ואחר כך הבטן. שואלת הגמרא, מְנָא הָנֵי מִילֵּי – מניין
שלוקה הסוטה תחילה בירך, אִילֵימָא מְשׁוּם דִּכְתִיב – נלמד ממה
שמשביע הכהן את האשה לפני ששותה ואומר, "בְּתֵת ה' אֶת
יֶרֶכֵךְ נֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה" – שקודם ירך ואחר בטן, וְהָכְתִיב –
הרי לאחר ששותה ונמצא שזינתה כתוב "וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה
יֶרֶכָהּ" – נמצא שלוקה הבטן תחילה. מתרצת הגמרא, אָמַר אַבָּיֵי כִּי
לַייט, לַייט תְּחִילָּה יֶרֶךְ וַהֲדַר בֶּטֶן לַייט – כאשר מקלל הכהן את
האשה ומשביעה על מה שיקרה לה אם ימצא שזינתה, מקללה
תחילה על הירך ואחר כך על הבטן, ומשום שבירך התחילה
בעבירה. וּמַיָּא כִּי בָּרְכֵן, כִּי אוֹרְחַייהוּ בָּרְכֵן – אך כאשר המים
בודקים אותה, הם בודקים לפי הסדר שנכנסים לגוף, בֶּטֶן בְּרַייְשָׁא
וַהֲדַר יֶרֶךְ – קודם הבטן ואחר כך הירך. ואמרה המשנה שלוקה הירך
תחילה, כיון שהקללה היא תחילת הפורענות. שואלת הגמרא,
בְּקִלְלָה נַמִּי – בפסוק אחר כְּתִיב 'לַצָּבוֹת בֶּטֶן וְלַנָּפֵל יָרֵךְ' – הרי גם
בקללה מצאנו שקודם הבטן לוקה. משיבה הגמרא, הָהוּא דְּמוֹדַע
לָהּ כֹּהֵן – בפסוק זה מודיע הכהן לסוטה, דְּבֶטֶן בְּרַייְשָׁא וַהֲדַר יֶרֶךְ –
שבפועל, קודם תלקה הבטן ואחר כך הירך, ואין פסוק זה חלק
מהקללה. ומבארת הגמרא, שצריך להודיע לה כן, כדי שֶׁלֹּא
לְהוֹצִיא לַעַז עַל מַיִם הַמָּרִים – שיאמרו שמה שקרה לה אינו קשור
לשתיית המים, מפני שלא נגרם לה על פי סדר דבריו.
המשנה מביאה עוד מקומות שהעונש הוא באותה מדה שחטאו, וכן
לטובה שמקבלים שכר מדה כנגד מדה.
משנה. שִׁמְשׁוֹן הָלַךְ אַחַר עֵינָיו – נמשך אחרי מראה עיניו, לְפִיכָךְ
נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו, שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֹּאחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת
עֵינָיו'. אַבְשָׁלוֹם נִתְגָּאָה בְּשִׂעָרוֹ, לְפִיכָךְ נִתְלָה בְּשִׂעָרוֹ – שהסתבך
שערו ונתלה באילן, ואז הרגו אותו. וּלְפִי שֶׁגָּבָא אבשלום עַל עֶשֶׂר
פִּלַגְשֵׁי אָבִיו לְפִיכָךְ נִתְּנוּ בוֹ עֶשֶׂר לוֹנְבִיוֹת – חניתות, שֶׁנֶּאֱמַר
"וַיִּסְּבוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב ויכו את אבשלום". וּלְפִי
שֶׁגָּנַב אבשלום שֶׁלֹּשׁ גְּנֵבוֹת, את לֵב אָבִיו וְלֵב בֵּית דִּין – שבקש
מדוד לכתוב לו ששני אנשים שהוא יבחר בהם ילוו אותו להקריב
את קרבנו יהיו צריכים לבא עמו, והלך אבשלום והראה זאת לשנים
ועוד שנים, עד שאסף מאתים ראשי סנהדרין, ובכך גנב לב אביו ולב
בית דין. וְלֵב יִשְׂרָאֵל (שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיְגַנֵּב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל') – שאמר לבאים להתדיין אצל דוד, שאם היה דן אותם היה
מזכה אותם, ובכך גנב את לב העם. לְפִיכָךְ נִתְקָעוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה
שְׁבָטִים – שרביטים, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם
בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם".
וְכֵן לְעִנְיַן הַסּוֹטָה, מצאנו שמקבלים את השכר באותו עניין של
המצווה. מִרְיָם הַמְּתִינָה לְמֹשֶׁה שָׁעָה אַחַת, כשהיה בתוך התיבה
ביאור, שֶׁנֶּאֱמַר "וַתֵּתַצַּב אֲחֹתוֹ מֵרָחֹק", לְפִיכָךְ קיבלה שכר
וְנִתְעַכְּבוּ לָהּ יִשְׂרָאֵל ז' יָמִים בַּמִּדְבָּר בזמן שהיתה מצורעת, שֶׁנֶּאֱמַר
"וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הֵאָסֵף מִרְיָם". יוֹסֵף זָכָה לִקְבּוֹר אֶת אָבִיו, וְאֵין
בְּאֶחָיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ – שיוסף היה מלך והתעסק בקבורת יעקב,
שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבֹּר אֶת אָבִיו וַיַּעֲלוּ עִמּוֹ גַּם רֶכֶב גַּם
פָּרָשִׁים", ובאותה מדה מדדו לו, שהתעסקו בקבורתו גדולים, שהרי
מִי לָנוּ גָּדוֹל מִיּוֹסֵף שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא מֹשֶׁה, כדלהלן. וכן מצינו
במֹשֶׁה, שזָּכָה בְּעַצְמוֹת יוֹסֵף וְאֵין בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל מִמֶּנּוּ – התעסק
בעצמו בהעלאת עצמות יוסף ממצרים, אף שלא היה גדול ממשה
בישראל, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ", ובאותה
מדה מדדו לו בפטירתו, שמִי גָּדוֹל מִמֹּשֶׁה שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא
הַמָּקוֹם – הקדוש ברוך הוא בעצמו נתעסק בקבורתו, שֶׁנֶּאֱמַר
"וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַּגַּיְא". מסיימת המשנה, שלֹּא עַל מֹשֶׁה בִּלְבָד אָמְרוּ
שהתעסק ה' בו, אֶלָּא עַל כָּל הַצַּדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ
כְּבוֹד ה' יַאַסְפֶךָ" – שאוסף ה' את נשמות הצדיקים במותם להביאם
לגן עדן.
גמרא. תָּנוּ רַבָּנָן שִׁמְשׁוֹן בְּעֵינָיו מָרַד, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל
אָבִיו אוֹתָהּ קַח לִי כִּי הִיא יָשְׁרָה בְּעֵינָי", לְפִיכָךְ נִקְרוּ פְּלִשְׁתִּים
אֶת עֵינָיו שֶׁנֶּאֱמַר "וַיֹּאחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ אֶת עֵינָיו". מקשה
הגמרא, אֵינִי, וכי שמשון נשאה לפי שנתן בה עיניו, וְהָכְתִיב "וְאָבִיו
וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה' הִיא" – שישא אותה, הרי שמשמים רצו
שישא את הפלשתית. מתרצת הגמרא, כִּי אָזַל מֵיהָא בָּתַר יַשְׁרוּתֵיהּ
אָזַל – שמשון לא ידע שזה רצון ה', אלא הלך אחרי מראה עיניו.
תָּנֵיָא רַבִּי אוֹמֵר, תְּחִילַּת קִלְקוּלוֹ של שמשון היה בְּעַזָּה, לְפִיכָךְ
לָקָה בְּעַזָּה, תְּחִילַּת קִלְקוּלוֹ בְּעַזָּה, דִּכְתִיב "וַיֵּלֶךְ שִׁמְשׁוֹן עַזָּתָה
וַיַּרְא שָׁם אִשָּׁה זוֹנָה וְגוֹ' וביא אליה. לְפִיכָךְ לָקָה בְּעַזָּה, דִּכְתִיב
כאשר תפסו אותו הפלשתים "וַיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ עַזָּתָה". שואלת
הגמרא, וְהָכְתִיב "וַיַּרֵד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וגו" ולקח לו אשה משם,
וכפי שביארה הגמרא לעיל שמשם נלמד שמרד בעיניו. מיישבת
הגמרא, תְּחִילַּת קִלְקוּלוֹ מֵיהָא בְּעַזָּה הָיָה – שהקלקול היה בעזה
שבא עליה בזנות, אבל מה שבא לתמנת היה דרך נשואים ואינו
קלקול.
דורשת הגמרא את הפסוקים במעשה שמשון. "וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיֶּאֱהַב
אִשָּׁה בְּנַחַל שׂוֹרֵק וּשְׁמָהּ דְּלִילָה", תָּנֵיָא רַבִּי אוֹמֵר אֵילְמָלֵא (לֹא)
נִקְרָא שְׁמָהּ דְּלִילָה – גם אם לא היה שמה דלילה, רְאוּיָה הָיְתָה
שֶׁתִּקָּרֵא דְּלִילָה – ששם זה רומז על מעשיה, שכן דִּילְדְּלָה אֶת כֹּחוֹ
של שמשון, וכן דִּילְדְּלָה אֶת לִבּוֹ, וכן דִּילְדְּלָה אֶת מַעֲשָׂיו. דִּילְדְּלָה
אֶת כֹּחוֹ, דִּכְתִיב 'וַיָּסַר כֹּחוֹ מֵעָלָיו' – על ידי שגילחה את שערו.
דִּילְדְּלָה אֶת לִבּוֹ, דִּכְתִיב 'וַתֵּרֶא דְּלִילָה כִּי הִגִּיד לָהּ אֶת כָּל לִבּוֹ'
– שסוד כוחו בנזירותו, דִּילְדְּלָה אֶת מַעֲשָׂיו, דְּאִסְתַּלַּק שְׁכִינָה
מִינֵיהּ, דִּכְתִיב 'וְהוּא לֹא יָדַע כִּי ה' סָר מֵעָלָיו' – לאחר שנפסקה
נזירותו. 'וַתֵּרֶא דְּלִילָה כִּי הִגִּיד לָהּ אֶת כָּל לִבּוֹ' שואלת הגמרא,
מְנָא יָדְעָה שבאותו הפעם אכן גילה לה מנין כוחו. משיבה הגמרא,
אָמַר רַבִּי חָנִין אָמַר רַבִּי, נִיכְּרִין דִּבְרֵי אֱמֶת – שראתה שאכן שערו
מגודל ואינו שותה יין. תירוץ נוסף, אַבַּיֵי אָמַר, יָדְעָה בּוֹ בְּאוֹתוֹ
צְדִיק דְּלֹא מַפִּיק שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה, וּכְיָון דְּאָמַר "נְזִיר אֱלֹהַיִם
אֲנִי מבטן אימי אם גולחתי וסר ממני כוחי", אָמְרָה הַשְׁתָּא וַדַּאי
קוֹשְׁטָא קָאָמַר – עכשיו ודאי הוא אומר אמת, ולכן מזכיר שם

המשך בעמוד סט

שמים. "וַיְהִי כִּי הֵצִיקָה לוֹ בִּדְבָרֶיהָ כָּל הַיָּמִים וַתְּאַלְּצֵהוּ" – דלילה הציקה לשמשון ואילצה אותו לומר לה במה כוחו, שואלת הגמרא, מַאי 'וַתְּאַלְּצֵהוּ' – איך אילצה אותו. ומשיבה אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי אַמִּי, בְּשָׁעַת גְּמַר בִּיאָה – שתאוות האדם גדולה, נִשְׁמָטָה מִתַּחְתָּיו שלא יוכל לסיים את המעשה, ואז אילצה אותו לומר לה. כשהתגלה המלאך למנוח ואשתו לבשר להם שיולד להם בן, הזהיר את אשת מנוח ואמר לה, "וְעַתָּה הִשָּׁמְרִי נָא וְאַל תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל תֹּאכְלִי כָּל טָמֵא כי הנך הרה וילדת בן", שואלת הגמרא, מַאי כָּל טָמֵא – מה הם הדברים הטמאים שהזהיר אותה לא לאכול, וְתוּ עַד הַשְׁתָּא דְּבָרִים טְמֵאִים קָאָכְלָה – ועוד יש להקשות, וכי עד עכשיו היא אכלה דברים טמאים. משיבה הגמרא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי אַמִּי, דְּבָרִים הָאֲסוּרִים בְּנָזִיר – שלא רק מיין תשמר, אלא אפילו ממים ששרו ביין, וכדומה. "וַיִּבְקַע אֱלֹהִים אֶת הַמַּכְתֵּשׁ אֲשֶׁר בַּלֶּחִי" – נעשה לשמשון נס בשעה שהיה צמא מאד, ומלחי החמור יצאו מים, אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי אַמִּי הוּא אִינּוֹ לְדָבָר טָמֵא – שמשון חשק להינשא לנכרית, לְפִיכָךְ נִתְּלוּ חַיָּיו בִּדְבָר טָמֵא – לכן כשהלך למות מצמא, נעשה לו הנס על ידי לחי החמור שהוא דבר טמא.

דורשת הגמרא את הפסוק על שמשון "וַתָּחֶל רוּחַ ה' לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול וגו'". אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא, חֲלָתָה – התקיימה נְבוּאָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, דִּכְתִיב שהתנבא יעקב 'יְהִי דָן נָחָשׁ עַלֵּי דָּרֶךְ' – והולך על שמשון שהיה משבט דן. 'לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן', אָמַר רַבִּי יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי אַמִּי מְלַמֵּד שֶׁחָיְתָה שְׁכִינָה מְקַשְׁקֶשֶׁת לְפָנָיו – מלווה אותו כְּזוֹג – כמו פעמון הקשור לאדם, ונלמד מכך שִׁבְתִּיב הָכָא – אצל שמשון 'לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן', וּכְתִיב הָתָם – לגבי המעיל של כהן גדול 'פַּעֲמֹן וְרִימּוֹן'. 'בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל', אָמַר רַבִּי אַמִּי צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאוֹל שְׁנֵי הָרִים גְּדוֹלִים הָיוּ – כך שמם של ההרים, וְעַקְרָן שִׁמְשׁוֹן וּטְחָנָן זֶה בָּזֶה.

דורשת הגמרא את דברי המלאך על שמשון, "וְהוּא יָחֵל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מיד פלשתים", מהו הלשון 'יחל', אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא